

УДК 070.1:355.01(477:(470+571)):331.5(477)

Юхименко М. В., здобувачка
Стефанець В. Б., асистент кафедри журналістики,
ЧНУ імені Ю. Федьковича

ПРОБЛЕМАТИКА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ У ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну змінило ринок праці. Економічна журналістка реагує на ці зміни, висвітлюючи проблему як на регіональному, так і на всеукраїнському рівні. У матеріалі проаналізовано виклики економіці України та схарактеризовано роботу ЗМІ над економічними темами та проблемами.

Ключові слова: економічна проблематика у ЗМІ, ракурси висвітлення, соціальні складові ринку.

Агресія Росії проти України загострила економічну ситуацію в нашій країні, залишивши українців без роботи, а державу – без податків. До прикладу, лише знищені окупантами підприємства «Азовсталь» та Маріупольський меткомбінат ім. Ілліча забезпечували роботою майже 35 тис українців [10]. Проблема ринку праці буде серед потенційних викликів, що постануть перед Україною після перемоги. За словами міністра оборони Олексія Резнікова, сьогодні за Україну воює майже один мільйон українців [12]. Скоро ветерани великої війни повертатимуться до цивільного, мирного життя. Відтак можемо говорити про працевлаштування як спосіб своєрідної реабілітації. Та попри необхідність психологічної адаптації, ці люди, як і всі українці, потребуватимуть фінансового забезпечення, а, отже, робочих місць.

За даними Державної служби зайнятості, статус безробітних у 2022 році отримали 867636 українців, що на 72,8% менше, ніж у 2021 [9]. «Економічна правда» зазначає, що у 2022 році не змінився й рівень середньої зарплати, були лише його незначні коливання [4]. Статистичний парадокс зменшення кількості безробітних можна пояснити декількома причинами. Зокрема, з'ясувавши, чому не всі категорії громадян підпадають під визначення «безробітний». За визначенням першої статті Закону України «Про зайнятість населення», «безробітний – особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або ін-

ших, передбачених законодавством доходів, як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи» [7]. Людина, яка не готова і не шукає працевлаштування, безробітною не вважається. Цю деталь важливо враховувати, коли мова йде про аналіз статистичних даних.

Ще одним фактором, що спотворює дані Держслужби зайнятості, є виїзд за кордон людей, які рятувалися від війни. Позитивна динаміка працевлаштування українців за кордоном не впливає на ситуацію на ринку праці в Україні [11]. До того ж, за дослідженням BBC News Україна, фахова адаптація українців за кордоном ставить під загрозу повернення наших громадян додому [5].

У вересні 2022 року депутати Верховної Ради України ухвалили закон, що передбачає певні зміни у роботі служби зайнятості [6]. Це вплинуло на цифри статистики офіційно працевлаштованих/безробітних. Нововведення скорочує термін виплати допомоги та встановлює межу розміру максимальної суми виплат. Також під час воєнного стану офіційно зареєстрованих безробітних осіб можуть залучити до суспільно-корисних робіт. Про це, як зазначає LB.ua, ще у червні 2022 року заявив прем'єр-міністр Денис Шмигаль [1]. Зазначене можна розглядати як одну з ймовірних причин збільшення тіньового ринку праці в Україні.

Проблематику ринку праці під час воєнного часу та його післявоєнні перспективи відслідковують авторитетні медіа, серед яких «Економічна правда», «Слово і Діло», «Громадське», LB.ua, BBC News Україна [4, 3, 11, 1, 5, 12]. Їхні матеріали містять зокрема коментарі експертів. До прикладу, наводимо коментар кандидатки економічних наук, старшої наукової співробітниці Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України Лідії Ткаченко для аналітичного порталу «Слово і Діло». Йдеться про імовірний сплеск заробітчанства після перемоги України: «В Україні на ринку праці, скоріше за все, буде ситуація гірша, ніж в сусідніх країнах – і щодо заробітку, і щодо можливості знайти захищену роботу...» [3].

Наша держава вже має восьмирічний досвід працевлаштування ветеранів АТО і ООС. І він не завжди позитивний. Передусім з огляду на стереотип про проблемність співпраці роботодавців і працівників з фронтовим минулим. «Перший раз роботодавець через тиждень дізнався, що я учасник бойових дій, і попросив піти. Другий взяв на роботу, через три дні прийшли ре-

зультати перевірки служби безпеки – теж попросили звільнитися. Інша роботодавиця побачила фото на Face-book та попросила піти, бо був негативний досвід з ветеранами. І так раз за разом», – розповів 5 каналу ветеран війни Валерій Пожидаєв [8].

Але ситуація змінюється. У січні 2023 року Український ветеранський фонд ініціював соціологічне дослідження [2]. Опитування соціологічної групи «Рейтинг» свідчить про масштабну трансформацію суспільної думки. За його результатами 93% учасників опитування готові працювати в одному колективі з ветеранами, а 97% – готові взяти на роботу людей, котрі були на фронті. Дослідження вказує на зміну ставлення українців до ветеранів загалом, не розмежовуючи на учасників різних фаз російсько-української війни.

Журналістам слід готувати українське суспільство до післявоєнної відбудови, щоби соціальні чинники не завадили реконструкції економіки. Уже сьогодні українські ЗМІ, на нашу думку, вдало репрезентують образ сучасного воїна-захисника. Та наш інформаційний простір потребує матеріалів про реалізацію ветеранів, в тому числі професійну, зокрема, проблематику соціального забезпечення та страхування. Окрема тема, що «забута» ЗМІ, – оновлення законодавчої бази щодо працевлаштування людей з інвалідністю. Велика війна завдала каліцтв і цивільним, і військовим. Ця тема буде актуальною для України ще декілька десятиліть, адже внаслідок бойових дій інвалідами стали й діти, які вийдуть на ринок праці через 10-20 років.

Загалом український ринок праці, як прогнозують медіа, постане перед багатьма викликами. Актуалізуються питання роботи служби зайнятості, у ефективності якої ми сумнівалися і до повномасштабного вторгнення. ЗМІ активно аналізують перспективи ринку праці, ґрунтуючись на цифрах статистичних даних, але оминаючи соціальні аспекти теми. Державні структури повинні впливати на соціальні складові ринку праці, про актуальність яких мають чіткіше та активніше говорити ЗМІ.

Список літератури

1. Амеліна К. Державний гравець на ринку праці. Наскільки ефективна служба зайнятості в умовах великого безробіття. LB.ua, 2022. URL:https://lb.ua/economics/2022/09/19/529536_derzhavniy_gravets_rinku_pratsi.html (дата звернення: 22.02.2023).

2. Двадцять загальнонаціональне опитування: Образ ветеранів в українському суспільстві. 2023. URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/doc/Veterans_UA_012023.pdf (дата звернення: 27.03.2023).
3. Дячкіна А. Безробіття в Україні: чому кількість офіційно безробітних зменшилася та яка буде ситуація на ринку праці після війни. «Слово і Діло», 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/04/stattja/suspilstvo/bezrobittya-ukrayini-chomukilkist-oficijno-bezrobityx-zmenschylasya-ta-yaka-bude-sytuacziya-rynku-praczi-pislya-vijny> (дата звернення: 22.02.2023).
4. Дячкіна А. Ринок праці 2023: дезарнайбільші зарплатитаяких спеціалістів шукають. «Економічна правда», 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/25/696322/> (дата звернення: 24.02.2023).
5. Зануда А. Чи повернуться українці додому. BBC News Україна, 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62249591> (дата звернення: 22.02.2023).
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці: Закон України від 21.09.2022 № 2622-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-IX#Text> (дата звернення: 22.02.2023).
7. Про зайнятість населення: Закон України від 01.01.2013. Відомості Верховної Ради. 2013, № 24, 243с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 22.02.2023).
8. Середюк. Л. Військовий досвід не перепона: яка ситуація із працевлаштуванням ветеранів війни. «5 канал», 2022. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/viiskovyi-dosvid-ne-pererona-iaka-sytuatsiia-iz-pratsevlashtuvanniam-vetera-niv-viiny-siuzhet-299411.html> (дата звернення: 27.03.2023).
9. Статистика Державної служби зайнятості «Ситуація на зареєстрованому ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості (за 2022 рік)».
10. Тарасовський Ю. Із 35 000 мариупольських працівників «Метінвесту» половина вийшла на зв'язок із компанією – CEO. Forbes, 2022. URL: <https://forbes.ua/news/iz-35-000-mariupolskikh-pratsivnikov-metinvestu-polovina-viyshli-na-zvyazok-iz-kompanieyu-ceo-16092022-8414> (дата звернення: 22.02.2023).
11. Трубенкова А. Чи відібрали українські біженці роботу у поляків і як на мільйони нових працівників відреагував польський

ринок праці. «Громадське», 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/chi-vidibrali-ukrayinski-bizhen-ci-robotu-u-polyakiv-i-yak-na-miljoni-novih-pracivnikiv-vidreaguvav-polskij-rinok-praci> (дата звернення: 22.02.2023).

12. Україну захищають мільйон бійців. Резніков назвав три сценарії поразки Росії. BBC News Україна, 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62099292> (дата звернення: 27.03.2023).